

texty

číslo 62

léto/podzim 2013

Už jsi zas tu

I když se letos zdálo, že podzim žádný nebude a krutě vřelé léto vystřídá okamžitá zima, podzim byl. Byl, a jaký! O jeho barvách píše se staletí a psát asi bude, ty potoky krve a zlata jsou k nezastavení a derou se k člověku s jakousi nepřekročitelnou urputností. Jenže letos to byly především a hlavně vůně, a vůně, které věští dobrou, klidnou zimu. Protože - tolik ovoce jsem snad ještě nikdy neviděl. Bylo všude, na stromech, v prádelních koších, v pytlích u těch stromů; ještě teď je vidět obraz dlouho už nevídaný: vytrčené haluze jabloní a na nich puntíky jablek. Jenže hlavně a především je ovoce - v sudech. A padají čísla závratná. Kamarádi se předhánějí - J. S. říká, že 700 litrů kvasu, to bude víc jak sto litrů trnkovice! J. N. jen tak, na zkoušku, se mnou zaplnil bečku nastrouhaných hrušek. To bylo tehdy, když jsme si k němu přijeli pro jabka. To se napřed nasbírají ty hrušky. Potom se vezme drtič, který je řemeněm spojený s motůrkem (velmi často ze staré pračky), zapne se a hrušky jsou krouhány. Jak to všude voní a lepí, jak to vylétává, tak ty malé sladké pláсты nalétávají do vlasů, po svetrů, na brýle. No a pak se vezme kousek slunka, dá se na žebř, po kterém odvážný J. N. vyleze a třepe. Nasbírat, dát do auta a ještě posedět. Děcka tehdy u N. řádily, napřed honily kotě a potom se předváděly - zpívaly své písně, J. N. jako zkušený bubeník odhadoval možnosti rytmické a spokojeně si s nima na ty pomyslné bicí hrál. Dobře nám bylo, a ale pak už jsme jeli.

Jenomže pak je potřeba ty jabka zpracovat, a že jich letos byly tři pytle, tak moštovat. K tomu se musí od B. půjčit lis a u Č. se jabka sešrotují a vylisují. Jenomže, B. lis je trochu - rozjebkaný. Především ta hlavní část, který drží samotný lis, praská a potřebnou páku tak nevytvoříš. Naštěstí Č. je stolař, tak se věc popravila a už tekla mošt. Kristova noho, to je tak něco dobrého! Člověku černají ruce, jak se na nich ukládá cukr těch vůní a šťávy, celý je ulepený, ale pak pije a pije. Jakoby útlý a úpěnlivý půvab jablka vtékal přímo. Jenže - mošt se blbě uchovává a i když je to věc vynikající, vypít naraz se nedá. A tak jsou vlastně jen dvě možnosti - zahřát a nalét do petek, nebo přidat křen. To obojí je dlouhý a soustředěný proces, který se musí dělat s absolutním soustředěním, tak jako Texty - se zpožděním možná, pomalu, ale důsledně, jako ten mošt - klidná, ale vzrušující tekutina, po které se tak dobře sere...

Obsah:

úvodník

Jakub Chrobák: Už jsi zas tu ___2

próza

Zdeněk Král: * * * ___4_6

Pavel Kotrla: Smutek
vyrovnaných řad ___6_7

poezie

Oldřich Kutra: * * * ___10_11

Yveta Shanfeldová: * * * ___12_13

Jaroslav Kovanda: * * * ___14_15

Roman Polách: * * * ___16_17

Jakub Chrobák: * * * ___18

překlad

Mihály Kocsis: * * * ___8_9

jen tak

Martin Škabraha: Odvaha
k nostalgii ___19_20

Tetiana Okopna: Stručná zpráva o stavu
české literatury na Ukrajině ___21_24

Milý Petře: ___24_26

recenze

Pavel Kotrla: Dvoják rozkročený na tři
strany ___26_27

Michèle Baladránová: Stopy
ke stropům ___27_29

Martin Lukáš: „Příběh ze současných Čech“
aneb Komu je kniha určena? ___29_31

Kontaktní adresy:

Pavel Kotrla	Knihkupectví Malina
Bystřička 267	Dolní náměstí 344
756 24	755 01 Vsetín
http://kotrla.com	tel.: 571 419 531
pavel@kotrla.com	knihkup@vsnet.cz

TEXTY, literární čtvrtletník, číslo 62, ročník XVII.,
šéfredaktor: Pavel Kotrla, vydavatel: Knihkupectví Malina,
redakce: Jiří Hrabal, Jakub Chrobák, René Kočík,
Dalibor Malina, Martin Škabraha, Martin Lukáš;
redakční rada: Jakub Grombíř, Tomáš Vašut;
registrace MK ČR E 13264, ISSN 1804-977X
internetová adresa: <http://casopis-texty.cz>

Nevyžádané texty nevracíme ani nelektorujeme.

ZDENĚK KRÁL

V pondělí ráno se vždycky přepočítej

Jednou se probudíš po lehkovážné noci do nezapomenutelného rána, do postele, v níž uslyšíš oddechat někoho dalšího, uslyšíš, ale nevidíš, bude ještě tma a ty nebudeš vědět ani chtít, natož si vzpomínat, raději posbíráš svršky a vypořádáš se na ulici, kde už mezitím zhasly lucerny a je tolik denního světla, až tě to zarazí a začneš hledat hodinky, budeš je hledat všude, jenomže v každé kapse nahmatáš něco jiného, než v ní bývalo, věci se nějak přemístily a některé ani nepoznáš, třeba tu rtěnku nebo očko na čištění uší, a tak budeš zvažovat, jestli by ses neměl vrátit, ale pak najdeš hodinky, byly na zápěstí – tak vidíš, a už víš, že ti ujel vlak, že je pozdě, nic obrazného, prostě bude pozdě a jediná šance bude taxík, jenomže, když ho zavoláš, dispečink neodpoví, ticho jak po apokalypse, mráz ti z něj poběží po zádech, ale hned se to vyjasní – volal jsi do portmonky, mobil je v kalhotách, tedy přesně tam, kam ho ze zásady nestrkáš, no co to má být toto, vrtíš hlavou a celý se ošiješ, což zaujme taxikáře a začne si tě prohlížet v zrcátku, aby ne – pasažér samý steh, to se hned tak nevidí, jenomže ty nebudeš chápat, proč tak zírá, natož aby sis vzpomněl, jak a kdy jsi se dostal do taxíku, myslíš si, že on si myslí, že nemáš na zaplacení, a taky ano, v kapse, kde před chvílí byla portmonka, najdeš teď jen mobil, a tak se chytíš za hlavu a bum – vyděsíš se podruhé, protože v prstech ucítíš neznámé vjemy, nečekané hrany, kůži tvrdou a studenou jako hovězina, a jsou to pocity tak děsivé, že leknutím zatajíš dech a držíš ho překvapivě dlouho, ale nakonec vydechneš dvojnásobnou úlevou, protože ti dojde, že to, co nahmatal, je portmonka, nějak se přilepila na čelo nebo co se to s tebou děje, nemůžeš na to přijít a tak se mračíš na sebe i na taxikáře a mračíš se a mračíš, a když zmatený a podrážděný konečně doklopýtáš do kanceláře, kde už všichni pijou druhé kafe, namísto „dobrý den“ vypálíš „věnujte se laskavě řízení“ a všichni tě začnou zaraženě pozorovat a otáčet se za tebou, a jako by to nestačilo, za rohem, u kuchyňky, tě najednou někdo obejmě kolem ramen a osloví tě tlumeným, laškovným hlasem, nazdar Jiřino, tebe bych tu nečekal, stav se pak u mě, což

tě zarazí, protože jednak se nejmenuješ Jiřína ani Jirka a pak – co má co na tebe šahat, že, ale než si to stačíš srovnat, odeberou se všichni na poradu a ty, místo abys toho využil a honem – ale honem zmizel domů, půjdeš s ostatními, oteklý, vyprahlý, rozčilený, a když se šéf zeptá, kdo co má, zvedneš rázně ruku, ne že bys měl něco jiného než bolavé spánky, ruku zvedneš z potřeby to ráno zamluvit, odčinit a dylýt, a jak zvedneš ruku, všichni zvednou obočí a nastane úplné ticho, nikdo nedutá, obzvlášť ty ne a všichni zírají na tebe a ty zíráš na tu ruku, na tu útlou, bílou ruku s libidinózně dlouhými prsty a krásnými, pěstěnými nehty, které bohužel nezvratně dokazují, že nic nesmažeš, nezamluvíš, neuprosíš, jelikož totiž, v té tmě a chvatu a potácení jsi si na sebe navlékl cizí tělo.

Procítání

Už víš, jak se ti o ní bude zdát naposledy. Vysílený nudou, upadneš nad ránem do snu, ve kterém od ní odcházíš. Pustíš ji, propustíš, zvedneš se z jejích prsou. Je čas na výměnu – jako už tolikrát. Tolikrát, že už jsi zapomněl, jak vypadá, jak je cítit, jak hřeje, jaké to je, svírat v prstech její krk. Tolikrát, že měkkost její hrudi už nerozeznáš od měkkosti vaší postele a někdy si druhého ceníš nad první, jakkoliv sis prvního ceníval nad cokoliv. Povlečeš se od ní jako pokaždé – povoleným švem světa, úžinou skutečnosti, dlouhým temným průchodem s popelnicemi na obou koncích. Povlečeš se, ačkoliv bys byl schopen letu; snadno, jen kdyby se ti ještě chtělo. To ta rutina, to neustálé opakování jedné a té samé noci! Jalová násobilka: Ona je všechno je ona je všechno je ona...

Uprostřed průchodu, kde šero přechází do tmy a nuda do úmoru, zaslechneš šramot: od stěn se odráží pleskání chodidel o kočičí hlavy. Ohlédneš se jen ze zvyku, víš dobře, že nikoho neuvidíš, víš i čí nohy tu našlapují. Mráz ti přeběhne po zádech i krůpěje potu – jako pokaždé; Co jen ten pocit kdysi znamenal? Půjdeš dál slábnoucí tmou, zastavíš se jen občas, když se zvuky ozvou znovu, abys sám před sebou předstíral vzrušení. Budeš se obracet a namlouvat si, že ji ve tmě cítíš a že by – jaká hrůza – stačilo natáhnout ruku a nahmatáš hrbolky jejího hrtanu. Nepocítíš ale nic.

...a světlo na konci tunelu ti nenabídne úlevu. Zjistíš, že východ se nepřibližuje a krk se ti stáhne zdánlivou úzkostí. Kroky za tebou znějí blíž a blíž. A východ z tunelu se bude zužovat a zužovat a tma znovu sílit. Uslyšíš, jak dýchá. A čím volnější nádechy budou znít ze tmy, tím těžší sípot bude vycházet z tvých plic. Síly tě opustí, padneš a ohromná váha tě přirazí k zemi. Strašný tlak na prsou ti vyrazí dech. Bude to konec?

Zíváš.

Na malou chvíli, kterou bys stěží nazval úplným bděním, poznáš, že jsi stále s ní ve vaší ložnici. Přišel čas na výměnu. Tyčí se nad tebou, koleny přibíjí tvé letky, plnou vahou ti usedá na hrudník. Křikem a jásotem slaví převahu a vítězně tluče křídly. Jako po každé se pokouší vzlétnout, ale tak jako ty, ani ona už neví, jak pustit prsty z krku, který jednou uchopila.

PAVEL KOTRLA

Smutek vyrovnaných řad

Smrt přichází náhle a nečekaně. Nás pozůstalé ponechává překvapené a otázky zůstávají bez odpovědi.

Když jsme ráno přišli, na stožáru už vlál černý prapor. Nevěděli jsme nic určitého. Ale po ranní kávě v kuchyňce jsme to již věděli všichni. Adam, ředitel firmy zvaný Velký tvůrce, zemřel. Dekorům žádalo, aby na firmu a všechny její zaměstnance lehl smutek. Ale slovy klasika – na tváři lehký žal a v srdci úsměv. Mrtvým byl náš ředitel. Nepřístupný a neústupný muž. Příslušník generace nových manažerů, za žádných okolností se nepotící. A to ani v obleku s utaženou kravatou a na přímém slunečním světle. I ve vzteku úsměv s obnaženými zuby, který mi díky lehce přerostlým a záživě bílým špičákům dodával vlčí vzhled.

S ženou se rozvedl již dávno. Synové odrostli a odmítli převzít firmu, kterou založil. Bylo tolik věcí, které mu nemohli odpustit a on nedovolil, aby mu odpustili. Přestože měl rozsáhlé společenské styky, ve skutečnosti zůstal sám. Jeho ultramoderní domov byl chladný a tichý.

Nerad jezdil na kole volnou krajinou, ale pravidelně chodil na spinning. Udržoval si

konstantní tělesnou váhu a snažil se zastavit čas. Malou tělocvičnu nebo spíš tréninkový pokoj si zařídil i doma. Právě v této místnosti nejčastěji přijímal své syny, když jej někdy přišli navštívit. Přece jen, všechny vazby nejdou zpřetrhat tak lehce. Hovořil s nimi, aniž by přestal na stroji šlapat.

Když se již třetí den neobjevil v práci a když jej konečně našli, seděl v černočerveném cyklistickém dresu na trenažéru. Bylo jasné, že na žádnou služební cestu neodjel. Jakási zvláštní shoda okolností, posmrtná ztuhlost a přezky na pedálech způsobily, že zůstal sedět v sedle. Tak nějak symbolický obraz jeho života. Ruce se zařatými prsty a vystouplými klouby ještě pořád svíraly řídítka. Tři velkoplošné obrazovky dokola přehrávaly pro tento účel zakoupený panoramatický film. Byl na něm zachycen průjezd podmračenou krajinou po kamenité stezce. Z reproduktorů se linula nepřetržitá smyčka deště z internetového rádia Raining.FM a klimatizace vydechovala lesní vůni. Iluze krajiny neměla daleko k dokonalosti. Nic ale nakonec nemohlo zastřít skutečnost, že technologicky dokonalý obraz je umělý a klinicky prázdný a je pouhou nápodobou živého.

Po pohřbu došlo k několika změnám. Firmu nakonec přece jen převzali synové, ale nijak se netajili tím, že ji začínají chystat k prodeji. Bylo to logické a dalo se to očekávat. Postupně se ale firmou začala šířit další zpráva. Když odemkli jeho pracovní stůl, byl první šuplík plný pečlivě srovnaných jablečných stopek a druhý plný jablečných semínek.

Smysl druhého šuplíku jsme ještě jakž tak dokázali pochopit. Možná se chystal k nějakému odvážnému činu a strádal k němu síly. Možná znal dávnou pověst, možná četl jednu knihu. Ale představa pohledu na pečlivě srovnané jablečné stopky do vojensky vyrovnaných zástupů a řad v nás vyvolávala jakousi těžce popsatelnou úzkost. I tento muž, zdánlivě průhledný a plochý, v sobě nosil tajemství. Jak už jsem řekl, smrt přichází náhle a nečekaně. A otázky nechává bez odpovědi.

aluze.cz

revue pro literaturu, filozofii a jiné

<http://aluze.cz>

MIHÁLY KOCSIS

A.G.N.E.S.

Něco přes padesát

Tak jako malé dítě oslněné sluncem,
do nějž se, neposeda, zahledělo,
jen mžourám a mám strach pomyslet
a vypovědět, co se se mnou dělo.

Portrét: Dívka a aeroplán

Tak nadoblačný obraz,
hluboké oči její
mě do závratné výše
až k nebi vynášejí.

Rozmary

(1)

Bylo by bezohledné
něco vyprávět,
na půli cestě
leží trosky vět,

a protože bych nesnes'
jen němý klid,
pokouším se žít šeptem.
Pokouším se - být.

(2)

uteč mi moje milá
i tak to bylo krásné běž
a už se neohlížej jenom
hloubku svých velkých očí střež

uteč mi moje milá
zůstanu v klidu už
ať cokoli se stane
nevěř mi vždyť jsem muž

* * *

Ani létat už vlastně nedovedu,
Gigantem výšin nebeských bych byl jen stěží.
Nastal hořký čas rozpaků a rozloučení.
Echo každého slova srdce drásá,
Stmívá se, avšak, bože, jaká krása!

* * *

Motto:

*Kdo potom až na druhý břeh
v zubech svou lásku přenese?
(László Nagy: Kdo lásku přenese?)*

Do ohrady jak ovčí stáda,
zaháním slova jako pes,
než s láskou v zubech poplavu,
než vyrazím na druhý břeh.

Z maďarštiny přeložil Tomáš Vašut.

MAREK ADAMÍK

SCHODIŠTĚ DO 2. PATRA

architekt?
nejspíš úchyl

pod schodištěm
sténá,

okukuje
skleněná

letní
pokušení

REKONSTRUKCE

vidíme
komplex zřícenin

třináctou komnatu
s mnoha dveřmi

na hradbách sedíme
připíjíme

v zákrytu stínohra
reality

U HRADU

setkání při západu slunce
- jak ohavný patos

pokud jde o ruskou ruletu
lásky

volím raději katakomby

OLDŘICH KUTRA

NEMOŽU

Za vozem
zem
sypu ju rukama
holýma od samoty
sypu ju rukama
na holé nohy boty
jsem vyzul kdesi
ráno je hledat budu
ted' nemožu
ted' ne
ted' sypu zem
popelu popel
zbyl jsem a zbudu
holátko boží za vozem

POHÁDKA

Vyšli jsme
a jsme zpátky
Co je to dlouho v tomhle kraji?
Nezvoní žádné zvonce
na noc nás doma nečekají

KOÁN

Zatáhni rolety
budem si myslet, že nás ráno nedožene
budem si přeříkávat koán:
Dotekem v ruce roste nedotčené

Zatáhni rolety
budem si přeříkávat koán:
Zítra jsme usnuli
dnes vzbudíme se
včerejšek chystá den

Zatáhni rolety
budem si
nebudem?

...
Černý vaz
pevný jak žito k ráno
máš ze lži, miláčku
černý vaz
a slámu klamu
prázdnou
dáš mi
dáš mu

CHVÍLE

Jak sad na konci dědiny je sporá
Kolik má jmen
ta chvíle
kdy se v půli dvora
zavrávorá
pro amen

ZBYTKY

Po někom strach
jehličky v bříše
po někom ticho v bytě
ticho a byt
a ticho
nitě tiše motá
a ještě půl života
zapošít

KARIN

Křehnoucí nocí hlas
aniž ho uhlídáš
rozpraví v otázkách:
I skřivan ve snu větev má
na níž se bojí usednout?

PŘÍPISEK K ŽIVOTU

Vleč se vole
v noci pole
hroudou zarůstá

v ní je msta
i úděl tvůj
i marná vůle tvá

PŘÍPISEK KE SMRTI

...ničemu se to nepodobá
a mrtvý ti to nepoví
můžeš se optat Joba
popelu z hlavy Jobovy
jenomže Job je mrtvý
a mrtvý ti to nepoví
ničemu se to nepodobá
ničemu se to nepodobá
ničemu se to nepodobá...

Oldřich Kutra – narozen 26. 2. 1983 v Uher-
ském Hradišti, studoval informační studia
a knihovnictví v Opavě, V roce 2012 vydal
básnickou sbírku *...a stokrát třásti stromem.*

YVETA SHANFELDOVÁ

* * *

Hřbetem ústím
do schodů

na acer palmatum
dlanitolistý svah
pěst máků prst mát.

Zraňovat se o příčestí
trpné, trnovím se drát
na acer palmatum
nenávrat

pak hlavou dolů.

Mše tiše snům
bude hrát.

* * *

Noc,

ale psí štěkot
ji rozstrouhal.

Ležím naznak, daleko od sebe,
chladem ji pozoruji.

Je jen ve vesmíru.
Na zemi spíš tma.

* * *

Úsvit nekráká. Pípá potichu
v kukani pro krátkozraké.
Ve zповědnici chrápeš.

Telegrafně pokračuj,
přelévej mě čajem, vkroč,
protahuj mlčení uchem jehly.

Svoji vlastní svěřenci,
čekáme jak vrabci v dešti.

* * *

Ty a já a kopec máty
studený rybíz
zezdola dolů
nevětraná tma

hrst trní

strmý den a rozbředlá noc

rozbředlý strmý den a strmá noc
had kolem pasu
omylem šťavnatý den.

Jen nevnímat
jak zní na moři nezvěstný škuner
se sedmi na palubě.

Vnímat jeden druhého jako když solí.
Mít se, znát a spolu uplyvat
a jeden vždy na přídí

a pořád Jednoho dne.
Pojď. Na nebi zapadá ojetina
potmě svítá.
Ten počáteční růst.

* * *

Opírat se o věk jako o hůl.
Bobtná, plný suků, ze střež tma.
Jak pomalu zraje rybíz
jak pomalu a najednou všechno zraje
večer nad hladinou pableskuje dvůr
na obloze blikají čtečky
z polštáře známka. Jsem adresát.

* * *

Smrákání.

Spolu kopem na zahradě.
Do jam vane.

Mezi námi trny, kořeny,
jako bys válel těsto, pekl,
nakoukneme pod zem
na cukr, zkapaný dnem.
Řečiště čeržené víry
sobě na botách taktuje:
všichni jsou všechno
každá barva fialová
každý měsíc srpen
všechna hudba španělská
a měsíc zasazen.
Už dem.

JAROSLAV KOVANDA

Sněhy

Sněhy jak potahy na křeslech na dači
kde se už dlouho nikdo nestřílel...
Když už zase nejmíň stý sen
o bloudění
tentokrát bez domu na kopci
ale i kdyby
ještě by se v té *kapuci* jak v řeči ztrácel?

+ + +

Včera v Hockey baru jeden štamgast zlískal
hrací automat
a večer, když jsem zaléval na hřbitově kytky
rodičům,
muž v baretu přes tři hroby od našeho
četl nahlas svojí zesnulé ženě z knížky.

+++

Cesta kolem Dřevnice
vlhkou trávou
taženým závinem
pán s beznohým psem
červená čepice s modrým kšiltem
zelená košile
kalhoty zbytnělé popisem...
nad nimi mračna podobná barbusu
korok podzimu v poklusu

Za rohem krajiny

už bude Kobylí
ve sklepě žárovka
zápasí se svým steskem
půda je tady černá jako klín
panenky Marie od Věstonic
ve sklepě Laďa Kůň zápasí s hadicí
žárovka slepne
dnes večer budem už v Perné
každý ze svého hrbu pít
a půda je tady černá
jak vápno Čejče ve tmě
za oknem které má ještě řemen
za první obrubník přivázaný
tvé slovo duše běží mezi vinohrady
u hřiště Sokol Mutěnice
2:0 pro domácí
klíčí lokomotiva
kouří epitaf
ani chrousti se vždycky nepodaří:
lokl si z okolí
Kovanda Jaroslav

xxx

vesnice na kopci
zdálky jen cákanec
lopaty topolů
tapety smuteční
slovo a masa ryk
jsme jenom spojité améby
jako bych
z jiné kůže
vyrkoval svůj čenich
jako bych
z jiných bot vycházel
na kopec
u Halenkovic

Lassie se vrací

Po návratu z rekreace ROH na Hrubé Skále
vrátil se tatínek odpočínutý
a postavil toho zámku málem kopii:
třípatrový kurník i s jednou vestavěnou slepicí
Ach jak snadné je ničit cizí nápad:
na cizím mozku tu skvělou fólii!
A pár let před smrtí začal tatínek
dokonce studovat temný Egypt
a něco podobného pak vyřezal
svému vnukovi do kůry...
Nicméně můj synek s tou hračkou
spával vstával
jako já snad s hrdinkou amerického filmu
který pouštěl barvu tehdy málem do peřin
s tou fenou Lassie rezavou jak kritik Rejžek
s tou nevratnou málem kólií...

U nás na Topolce

Když v padesátých letech nejvíc mrzlo,
plivali jsme s Kolťákem,
který uměl přeplivnout i trolejbusové dráty,
holičovi Chmelařovi na okna za to,
že nám posypával skluzavky popelem,
záclonky z chrchlů tak vždycky vznikly,
za to, že nám ničil jediný poledník
uprostřed Gottwaldova...
Topolovou ulici, o níž tak skvěle píše můj
přítel
bývalý sprinter Vaníček:
*Nevím, kdo rozhodl naši čtvrť osadit
tím stromem diverzantem, který nadzvedával
chodníky,
lezl do křehké kanalizace
a nakukoval svými kořeny i do záchodových
mís...*

ROMAN POLÁCH

Úsměv tak široký jako obejmutí,
úsměv tak rozpínající paže, že ti
přes noc otevírá další den; další
noc v jedné z bezpočtu hospod, v
nichž máte jednu z mála šancí se
vidět.

A zatímco nad tím rozmarně uvažuješ,
tiskne ti nevěřícně dlaň,
až ti to připomene přívozkého
opilce, kterého jsi viděl v jedné
z tramvají, jak odhodlaně tiskne
ucho igelitové tašky s lahví vodky,
jako by držel za ruku vlastní dítě.
(18. 3. 2013)

Havran se prochází a kymácí
starostlivým krokem důchodce,
kavky se rozletěly jako voda, tak
na ně něžně pokřikuješ:
Však se pičo nebojte.
Dětskou nohou vykopnutá hrouda
hlíny ze země trčí jako ježek.
Pán Bůh dává i takové dny,
že i to pičování ti přináší důvěrnou
modlitbu, že i ta Markéta, na kterou
teď myslíš, se mírně usměje, že i ten den
teď trčí jako jarní hrouda hlíny.
(8. 3. 2013)

**Nachcáný mrak visí nad Ostravou jako
baldachýn,**
jako přesně zaparkovaný nákladřák.
Projíždíš kolem vietnamského obchodu
Hoa lann
se zbožím, které vydrží tak akorát dlouho;
jako matná vzpomínka skrze generaci
na daleký domov.
Z toho všeho tě vytrhává neodbytná
myšlenka: říkáš si, jak asi vypadá
a jakých výšek dobývá vietnamský
Holan.

O tabulky oken klepou mokré perkuse
deště, jakoby neslyšnou prací harddisku.
Nádobí v myčce štěká jak pes na misku
a ty cvičíš náhlou modlitbu. Bože, díváš se?

Protihluková stěna kopce zakrývá
smetiště sněhu, který je rozházen
po kraji jak v popelníku.
Záclona sebou trhla jako člověk.

Úzkost se ti přetahuje se svědomím.
Chtělo by se ti sepnout ruce,
ve kterých by hrála modlitba,
zatímco venku, v té neperspektivní
krajíně, zvedá se jíška ranního
kavčího křiku a mlhy.

Vidíš přes závěs větve stromu

nezřetelně jakési nohy.
Nejsou ani silné, ani
slabé. Ustojí tu chvíli.
A najednou si říkáš, že
tě ty nohy nesou.
Jen vítr, kterej ti chce
rozmlátit okno, je ti
svědkem.

Na stromě se točí řehtačka dvou

strak, až zralá švestka spadla do trávy jako
divoká kočka a zakončuje tak stonek léta. Teď
už nám oběma zbývá jen čekat na hořké
šourky
podzimních ořechů a ruce, jež je budou
sbírat,
zčernají, namísto aby se přirozeně červenaly, a
marně nepřemýšlet a utkat se konečně s tím,
který tě kopytem rýče nutí dívat se do
rozrytých
vrás vaší zahrady, těch Božích čel.

Roman Polách (9. 12. 1986) – narozen ve
Frýdku-Místku na frýdecké straně. Vystudoval
bohemistiku na filozofické fakultě Ostravské
univerzity v Ostravě. Jako doktorand progra-
mu Teorie a dějiny české literatury působí
tamtéž. Je redaktorem revue Weles.

JAKUB CHROBÁK

JAK PRÁZDNÉ KOLO

Jak prázdné kolo
po ráfku
pro smích těm z velkých domů
co za účelem nových domů
pletou ti ohlávku

A chlad
do zad
jak z nebe
urval se kus měsíce
Na cestě myš -
vidíš sebe -
prázdné kolo
po ráfku

ETIKA (PODLE MAGORA)

Kříž a mříž
jak podobá se
(stejný duch).

Navíc když mříží -
a těmi mnoha kříži -
huláká,
syká
zářijový vzduch.

VZPOMÍNKA NA HALASE

Tak si zas tu,
ty můj podzime.
A mlžné mlhy,
ty mlhy mé.
Ve stehnech hor
už propraskává chlad.
A nejde, nejde,
nejde a nesmí se jít spát.

NEVEZMEŠ SLOVA BOŽÍHO...

Starý pan Hrňa
v hospodě v rohu
modlí se němě:
ze rtů mu padá Zdrávas,
oči zabořené k červenému vínu.
Čí ale, čípak smývá vinu?

MARTIN ŠKABRAHA

Odvaha k nostalgii

Nostalgie nikdy nepřichází jen tak, zvláště když je člověku třiatřicet. Má své příčiny. Ponechme je ale stranou. Podstatné je, k čemu nostalgie vede. Mne nedávno přivedla k hledání a znovuobjevování dobrodružných seriálů, které doprovázely a spoluutvářely mé dětství v 80. letech minulého (a přesto stále přítomného) století. Chtěl jsem v nich najít to, o čem jsem dopředu věděl, že to tam vlastně není, protože ve skutečnosti je to uloženo ve mně samotném.

Nejzajímavějším aspektem malého návratu do fiktivní reality vlastního dětství se nakonec stalo všímání si věcí, kterým jsem jako dítě nemohl na vědomé rovině plně porozumět, přesto ale – myslím si – ve mně už tenkrát vytvářely určité gravitační body, kolem nichž se později, jako na podmořských korálech, zachytávaly a usazovaly zkušenosti, jež k nim byly z nějakého důvodu přitahovány.

Nejpřitažlivější název ze všech má určitě seriál *Dva roky prázdnin* (koprodukce, 1974). Popravdě řečeno, nyní to bylo spíše zklamání. Nejvýraznějším dojmem je nesmírně protivná postava Donovana, ztělesnění britské aristokratické povýšenosti; jeho ignorance a přehnané sebevědomí přivedou ostatní na pokraj záhuby. Příšerný člověk, jakým bych nikdy nechtěl být! Takže připouštím určitý výchovný aspekt seriálu. Stejně nesympatický jako jmenovaná postava je ovšem nový český dabing, vyrobený speciálně pro vydání na DVD a z původního dabingu Československé televize zachovávající jen znělku, resp. titulní píseň v podání Karla Černocho. Ta zabírá pořád, stejně jako představa, že existují dvouroční prázdniny. Dožiju-li se důchodu, snad se mi ji podaří naplnit několikanásobně a zbude čas i na četbu Julese Vernea.

Děti kapitána Granta (SSSR, 1985). Na základě mlhavých vzpomínek soudím, že tohle zpracování Verneovy předlohy by se mi zamlouvalo daleko více než předchozí seriál. Na internetu jsem ale našel jen původní ruskojazyčnou verzi. A protože ruština mne na základní škole už minula, musel jsem si na tento seriál tentokrát nechat zajít chuť. Aspoň může zůstat stejně báječný jako býval. Zatím.

Děti z Kouřové hory (Nový Zéland, 1979). Malý objev. Z dětských let jsem si tento seriál (mimořádně, natočený v roce mého narození) pamatoval jako „takový divný“, ba i trochu zklamávající, protože zde vystupující Maorové sice trochu připomínají indiány, ale bez tomahawků; provádějí turisty a jejich děti chodí do školy, no ostuda! Dnes, jako (s dovolením) dospělého diváka, mne však seriál nadchnul. Coby dítě jsem nemohl docenit, jak uvědoměle a obratně pracovali tvůrci vyprávění, zasazeného do konce 19. století, s novozélandským postkoloniálním sentimentem. Dobře je to vidět na postavě Sira Charlese, arogantního britského aristokrata (už zase), který do dějiště příběhu přijíždí léčit zanícené klouby. Neopomíná na každém kroku dávat najevo, za jak necivilizovanou zdejší společnost pokládá. Lidé se jeho způsobům příliš bránit nedovedou, přemůže jej však sama země, strážena starými maorskými duchy. Nejprve si lorda podmaní blahodárné účinky místních minerálních vod. Matka Země mu nabízí svou pečující lásku, přijme-li ji s pokorou. Imperialistovi až do morku kostí to však nestačí a pokusí se zmocnit jejích pokladů silou – ne silou děl a pušek, nýbrž silou peněz, s jejichž pomocí doufá zkorumpovat některé z domorodců, koupit kus půdy považovaný Maory za posvátný a postavit na něm luxusní hotel, jenž bude v budoucnu vynášet jmění. Země dává tektonicky najevo svou nespokojenost. Zapřísáhlý racionalista, přesvědčený o své kulturní nadřazenosti, však odmítá přistoupit na varování „pověřčivých“ domorodců, a tak se duchové opravdu rozhněvají... To vše a ještě mnohem více v sametově měkkém slovenském dabingu a tedy pod neodolatelným názvem *Děti z dymové hory*!

Pak ale přišel *Jack Holborn* (Nový Zéland, 1981). Ovace vestoje! V tomhle seriálu je prostě všechno: útěk ze sirotčince, plavba na nádherné plachetnici z dob – jak jinak – britské koloniální říše, strašidelné vzpomínky z temné minulosti, pirát s papouškem na rameni, ztroskotání, poklad, putování divočinou plnou divochů, osvobození otroků, překrásná dcera tlustého obchodníka a především psychologicky výborně promyšlená hlavní dětská postava. Jack je během pátrání po svém původu postaven před volbu mezi dvěma bratry Sherighamy – soudcem, tedy strážcem zákona, a pirátským kapitánem, tedy ukázkovým naru-

šitelem zákona (takoví ovšem někdy pracovali i na objednávku státu); bratři jsou jednovaječná dvojčata a samozřejmě dojde k záměně. Je to příznačné, neboť volba, jež by mohla zcela oddělila jedno od druhého, neexistuje; zbývá jen přijetí vlastního původu...

Úplně nakonec ovšem musel přijít... ano, Vinnetou. Francouzský seriál z roku 1980 se stárnoucím Pierrem Bricem jsem sice vzdal už na začátku, ale vše zachránil výlet do Náprstkova muzea, kde probíhala výstava o díle Karla Maye. Na výstavě celkem nic nechybělo, nejvíce mi však utkvěl exponát, který má se samotným Mayem pramálo společného. V sekci věnované ohlasům knižních a filmových mayovek v české popkultuře jsem narazil na tričko s nápisem *Komanče neměl rád už Vinnetou!*, které využívá tradiční nepřátelství mezi Apači a Komanči pro účely zpozdilého antikomunismu. Rudý bratr by se divil!

A to ho možná čekají ještě horší konce. Už před lety proběhla médii zpráva, že se připravuje nové filmové zpracování Mayova nejslavnějšího příběhu. Jako scénárista byl najat Michael Blake, známý coby autor románu *Tanec s vlky*, k jehož hollywoodské adaptaci sám napsal scénář. Záměr je zjevný – přiblížit s pomocí amerického, tedy „domácího“ autora Mayovu předlohu americkým realitím. Může ale Vinnetou zůstat Vinnetouem, když přestane být vylhanou projekcí středoevropského outsidera a stane se „realistickým“? Nechtělo by to trochu odvahy být nostalgičtí a připustit si, že indiánská země je zemí bájnou a proto nedosažitelnou, a když se jí pokusíme zmocnit, zmizí v Nenávratu, odkud přišla?

TETIANA OKOPNA

Stručná zpráva o stavu české literatury na Ukrajině

Na Ukrajině jsme dnes svědky téměř totální nekulturnosti – a zároveň až nábožného obdivu ke všemu, co je cizí, zvláště evropské. Lidé, kteří každý den obědvají v italské restauraci, neznají ani jednoho italského spisovatele či architekta, v lepším případě podnikli zájezd do Milána. V Praze byl v průměru každý osmý Ukrajinec, za Sovětského svazu jako voják, po roce 1991 jako turista nebo dělník. Praha a Česko budou ještě dlouho symbolizovat

ráj a báječný život za dostupné peníze. Také nejedna ukrajinská restaurace se chlubí, že se v ní čepuje české pivo, byť s podivnými názvy jako Červená selka nebo Žatecký gus. Na zdech lokálu nechybí reprodukce slavného Ladova Švejka. Kdo Švejk ve skutečnosti byl, to návštěvníci ani servírky většinou nevědí – spokojí se s vědomím, že Švejk prostě patří k pivu. Nedávno jsem podnikla experiment: byť s rizikem nepochopení a slovní agrese, ptala jsem se hostů jedné z největších českých restaurací v Kyjevě: Koho z českých spisovatelů znáte a koho jste četl? Po několikaminutové pauze, kdy se v pivopěnném odstínu očí dotazovaného objevoval běžící řádek se slovy „error“ nebo „loading“, se mi povětšinou dostalo odpovědi: neznám, nečetl jsem. Po další chvíli však přece jen jedno jméno padlo: Franz Kafka. Někdo si dokonce vzpomněl na sochy dvou čurajících mužů od Davida Černého na nádvoří muzea Franze Kafky v Praze, jiný na to, že Kafka „psal o pánovi, který se proměnil v brouka“. Znalosti české literatury tímto u kyjevských milovníků českého piva končily. Díky nápovědám si však hodně lidí vzpomnělo na Jaroslava Haška a jeho Švejka. Zajímavé je, že velká část odpovídajících nepovažovala Haška za Čecha, ale přisuzovala mu balkánský původ. Ozývaly se i nadšené výkřiky: „Švejk je jednou z mých oblíbených knih!“ Dámy přecházely Haška mlčením. Čtenářkám se ale vybavil Milan Kundera a Nesnesitelná lehkost bytí. Jistěže dámy znaly častěji americkou filmovou adaptaci románu, ale zaznamenala jsem i mlhavé čtenářské vzpomínky – třeba na Valčík na rozloučenou a Nesmrtelnost. A už jen velice zřídka se někdo dobral do nejhlubších sklepení dětských čtenářských zážitků a uvedl Čapkovy Povídky z jedné a druhé kapsy nebo některý z jeho fantastických románů. Pokračovala jsem v experimentu a položila stejnou otázku svým známým, kteří se více nebo méně podílejí na ukrajinském kulturním životě. Doufala jsem, že uslyším mnohem více, ale byla jsem zklamaná. Výsledek byl skoro totožný s průzkumem v pivnici – zazněla jména Hašek, Kundera, Čapek, Kafka. Ale k mému potěšení jsem slyšela také hodně konkrétních názvů, ba i detailní čtenářské hodnocení. K novým jménům se připojil konečně Bohumil Hrabal. Někdo znal jen slavné Menzelovy filmy, někdo četl to málo, co máme z Hrabala ukrajinsky:

Pábitele a Obsluhoval jsem anglického krále v překladu jednoho z nejúspěšnějších ukrajinských spisovatelů Jurije Vynnyčuka. Ten říká, že má s Hrabalem společnou duši, a kdyby Hrabal nenapsal své povídky a romány, tak by je napsal on sám. Pravidelní návštěvníci knižních veletrhů, festivalů a literárních čtení neopominuli Jaroslava Rudiše, který asi před půl rokem podnikl malé turné Ukrajinou spojené s prezentací překladu svého románu Konec punku v Helsinkách. Několik dotazovaných četlo jeho román Nebe pod Berlínem v běloruském překladu. Jeden politolog si vzpomněl na Fučíka a jeho Reportáž psanou na oprátce, další novinářka pak na Petra Síse, protože někdy psala, že získal Andersenovu cenu. Několikrát zaznělo jméno Ivana Wernische, protože České centrum v Kyjevě uspořádalo několik večerů a prezentací jeho tvorby. Z básníků se ještě u pár čtenářů vynořily vzpomínky na Vítězslava Nezvala, protože několik ukázek z jeho díla je dokonce i v ukrajinských školních čítankách, a na Ivana Martina Jirouse, který měl jednou na Ukrajině čtení, během kterých pil pivo, což u nás není až tak obvykle, a nadšeně vyprávěl, jak to je super, že v Kyjevě na ulicích ještě pobíhá hodně zatoulaných psů. Kamarádka, která vyučuje na filologické fakultě, se pak zeptala svých studentů na stejnou věc, a řekla mi krátce: „Neznají nic. Někdo si přečetl něco od Kundery, někdo od Haška, někdo od Čapka. Ale už si skoro na nic nevzpomínají.“ Popravdě, byla jsem trochu překvapená, že nikdo nezmiňuje Jana Balabána, Miloše Urbana, Michala Viewegha, jejichž povídky a romány vyšly letos v ukrajinském překladu. Ukázky z jejich děl se četly na Noci české literatury, probíhaly prezentace – a ve výsledku ozvěna žádná... Nikdo z dotazovaných si nepamatoval ani na české pohádky, které vycházely v desítkách různých edicí, ani na Ferdu Mravence, který se kdysi na sovětské Ukrajině považoval za bestseller. Z českých autorů v ukrajinštině toho opravdu nemáme mnoho, ale i to málo, co v překladu vyšlo, najde cestu jen k málo čtenářům. Nakladatel, který vydal Hrabalova Obsluhoval jsem anglického krále, nemůže náklad prodat, proto o vydání dalších překladů Hrabalových knih nemá zájem. A to pomímám fakt, že většina Ukrajinců je bilingvních a mohou číst v ruštině Klímu, Kohouta nebo Ajvaze, protože v Rusku je česká literatura hodně reprezentována.

Uspokojuje mě jenom jedna myšlenka: pokud bych se ptala na literaturu našich sousedů Slováků či Bělorusů, výsledek by byl ještě horší. Nezbyvá než zopakovat heslo, které zaznělo během Noci literatury v Kyjevě: „Ukrajinci, čtěte!“

MILÝ PETŘE!

Milý Petře!

Už dlouho, když se sem tam někdo podiví, jak to, že my dva tak spolu býváme a souhlasíme, říkám: „A co? Já prostě mám to štěstí, že můžu být vedle něčeho velikého, a za to su rád, co bych nebyl.“ Státní cena je tak jen potvrzením... Ale. Vzpomínám na jedno společné čtení v Hradci Králové. Pozval nás tam tehdy bývalý můj student do takové malé špeluňky. Když jsme přijeli, jednomyslně jsme se zbavili miniaturního pódia a jenom jsme na stůl rozložili knihy. Chvíli před začátkem situace: dvě mladé dívky vcházejí dovnitř, Lukáš (tak se ten student jmenoval) jim jde vysvětlit, co se tu bude dít, dívky odcházejí. Protože je ale celá jedna stěna hospody prosklená, lze je vidět. Slova se dají tušit: „Podívej se na ně, ti vydrží tak dvacet minut, pak je vypískají, a tady maj tak dobrý a levný pivo.“ „Ty jo, ale co dyž ne? Co dyž je tam budem muset poslouchat třeba hodinu, co pak proberem, dem jinam.“ Vyhrál první hlas. Sedli si k baru, do rohu a velice viditelně se otočili tak, aby o nás nemuseli ani cípem oka vědět. To trvalo, když jsem četl já - to zlé, jedovaté ticho někoho, kdo vůbec nechápe, jak s takovou blbostí lze otravovat veřejný prostor. Jenže pak jsi začal číst ty. Nejprve takový ten letmý pohled, spíš úkos, aby si nezahládali. Po druhé už hlava ve vyšinuté pozici, jakoby proti svému tělu, drží o něco déle. A pak se pohly oba ty mechanismy a jejich nohy se vytrčily přímo proti tvému hlasu. A už tam byly. Jako kdybys je háčkem vytáhl a přitáhl. Dokonce to vydrželo i při mém čtení a u tvého druhého kola už byly snad nejsoustředěnějšími posluchačkami. Na konci skoupily všechno, co jsme s sebou měli, dožadovaly se, abychom snad jezdili každý týden a do rána s náma pak pily. Takže: Státní cena je vlastně splacený dluh. Cenná sice, ale jen malá odměna za hlas, který - díky svému trvání na důležitosti nejistot - je slyšet, vidět i cítit. Dík, Kuba.

Milý Petře,

pamatuju na ty dlouhé měsíce čekání, které předcházely vydání tvé první sbírky. Dlouhé očekávání se pak za ty roky párkrát zopakovalo, ale to první zůstalo z různých důvodů stejně nejintenzivnější. Bez toho, aby nějak kalilo radost ze setkání dalších. Ale první je první.

Stejně tak setkání poslední, které zůstává dosud v hlavě. Měl jsem z něj radost, však jsem o tom drobně někam i napsal.

Trápil jsem se u té obrazovky čekáním, i když jsem to už dávno věděl a věděl jsem, že před sebou mám jen záznam. Mou pozornost strhával na mne příliš přepjatý přednes tvých veršů moderátorkou slavnostního večera. A pak tvé žluté boty. Dva záchytné body pevně stojící na zemi.

Tak jsi další klasik, kterého znám. Žijící. Kdyby bylo na mně, dal bych ti ji též. Kdyby to byl někdo jiný, dal bych mu ji raději o pár roků později. Jen proto, aby nesvazovala. Ale ty si s tím poradíš. Jsem rád, že skončila v dobrých rukou.

Pěkný podzim přeju!

Pavel

Milý básníku Petře Hruško,

brzy po prvních setkáních s Vašimi básněmi jsem se stal Vaším tichým a zarputilým obdivovatelem. Takových nás tady ve Vsetíně bylo víc. Nikdy Vás nebylo třeba bránit. Bránil jste se sám tou zvláštní velikostí, která vystupuje z věcí prostých a samozřejmých, bez kterých nemůžeme být. Pochopil jsem, a tak i dnes chápu, posilován stále znovu Vašimi verši, že také odtud (a nedokázal to, pokud vím, nikdo tak přesvědčivě), z prostředí, ve kterém nás tyto věci a události provázejí, lze pohnout vesmírem. A tak mi připadá záračné třeba okno Vašeho domova, kterým přehlížíte tu nekonečnou tíži Ostravy. Nebo ten zahnutý, zrezivělý hřebík podzimu, na který jste zavěsil jednu z Vašich skvělých básní, hřebík, který je ve mně zařatý jako dráp a zatíná se do mé vlastní, hodně obtížné nostalgie pořád a v každé roční době...

A ještě jednu věc bych Vám chtěl říci. Dojaly mě při předávání Státní ceny za literatury Darmatům Vaše nové, žluté, skoro nezničitelné boty. Tak jako mě dojmají s odstupem času všechny věci, které jsou spojeny s mou maminkou, která už dávno nežije. Boty, jako

by mi je ona koupila... V doprovodném šotu při přenosu z udílení cen jste šel a procházel kaluží na jakési postranní cestě, která připomínala místa, kde kdysi byla alej stromů, snad to bylo to místo, o které jste bojoval a nezachránil,... ale to se básníkům stává. A pak jste v těchže botách vstoupil na jeviště Národního divadla, abyste převzal cenu, byl jste tam jako jediný z mnoha, se svými slovy skoro mlčenlivý. A tak jsem si říkal, že s takovými botami se nedá zabloudit.

S úctou, obdivem a blahopřáním
Dalibor Malina

DVOJÁK ROZKROČENÝ NA TŘI STRANY

Abych pravdu řekl, nevěděl jsem si s novou básnickou sbírkou Jaroslava Kovandy *Jákobův dvoják* (Pulchra 2013) dlouho rady. Stočtyřicetistránková sbírka je rozdělená do tří oddílů a každý je úplně jiný. Kladl jsem si otázku, jestli spolu navzájem nějak souvisí a komunikují, když už se ocitly v jedné knize. A pořád tak trochu nevím.

Básně z toho prvního oddílu vznikaly v rámci velmi dlouhého časového období a jsou to jakési „obrázky z cest“, rychlé črty. Zbyly? Nevešly se jinač? Nevím. Z tohoto oddílu jsem byl rozpačitý nejvíc. Nemohl jsem se zbavit dojmu, že představují částečné vymetání šuplíku. Něco by přece jen publikováno být nemuselo a je spíš svědectvím cest, po kterých Kovanda v daném období kráčel.

Druhý oddíl tvoří jakýsi „výběr z tisku“. Na více místech se v minulosti i současnosti vedly diskuze, zda lze jen tak z novin vyjmout část textu a tím z něj vznikne báseň. Osobně jsem na váhách. Někdy se to podaří, někdy ne. V Kovandově případě to sice funguje, jen nevím, jestli na to lze přilepit nálepku „poezie“ nebo ne. (Tady ji tedy automaticky má, když již vyšla v edici Poezie.) Ale tento oddíl za přečtení stojí a obejde se tak i bez nálepky.

A třetí oddíl? Osobně bych asi mohl podepsat to, co Jan Šulc zmiňuje v doslovu. Tedy skutečnost, že třetí oddíl je pro Kovandu plně charakteristický. Pro mne už jen básně z této části existenci svazku plně obhajují. A možná by vy stačil pouze on.

Tím by ale zase byla sbírka ochuzena o první dva oddíly, které však právě svou

jinakostí poukazují na Kovandovu mnoho-
vrstevnatost. Prostě sbírka je v tomto ohledu
sbírkou doslova. Plně ilustruje eklektičnost
a mnohostrannost, která je pro Kovandu
typická. Jeho bytostné utkvění v umění, a to
nejenom slovesném. Z tohoto pohledu pak
různorodost jednotlivých částí sbírky dává
smysl. A i zde jsou silné básně, kterými básník
umí překvapit. Tyto texty nejčastěji vycházejí
z prostředí a událostí jemu důvěrně známých.

První i druhá část tedy nakonec ve sbírce
smysl mají. I přes uvedené výhrady, nebo
možná právě kvůli nim, sbírka za přečtení
stojí. Druhý oddíl, tvořený výpisky z novin
válečných a těsně poválečných, je natolik
kompaktní, že by obstál i samostatně. Jen se
to prostě zdráhám nazývat poezií. Spatřuji
v něm spíše dokument s vypovídající hod-
notou a s jistým těžko definovatelným pře-
sahem. Ale právě o to tu běží. Kde je hranice
mezi dokumentem a poezií, kdy se text stává
básní? Odpověď ponechávám kdesi daleko,
v pro mne nedosažitelných dálkách. Ale již
jen z těchto důvodů by si Kovandova sbírka
zasloužila širší reflexi. V autorově básnickém
díle představuje *Jakobův dvoják* organic-
kou součást. Potvrzuje to i rozpětí bezmála
padesáti let, ve kterých texty sbírky vznikaly.
Věřím, že mohou potěšit nejenom Kovandovy
pravidelné čtenáře.

Pavel Kotrla

*Kovanda, Jaroslav: Jakobův dvoják. Pulchra,
Praha 2013.*

STOPY KE STROPŮM

Název *Stopy* knihy Zuzany Brabcové, jež
získala Literu za prózu (nutno podotknout,
že se jedná o prózu silně lyrizovanou), je pro
text klíčový.

Hlavní hrdinka Ema Černá se na stropy
bude koukat dlouho, neboť její pobyt v léčeb-
ně pro závislé jí už nedává na vybranou. Její
postava se stane součástí nesourodé skupiny
žen, které se ocitly na jednom místě, aniž by
je cokoliv spojovalo, s výjimkou jediného.
Omezenou možností, jak se s blízkostí nových
spolubydlících vyrovnat a jak překročit hranici
stropů, jsou myšlenkové a snové výlety na po-
mezí fantazie, představ a halucinací, přičemž
poslední jmenované zjevně hrají prim.

Autorčin text je tak vlastně tvořen všelijakými útržky a výpady mysli hlavní hrdinky. Je kouskovitý a jeho podoba věrně koresponduje s životním stavem vypravěčky. Její roztržitost se ho naprosto zmocňuje a vše pak tvoří dokonalý celek. Zmatenost a zběsilost vjemů, jež bychom jistě čekali u závislého člověka v léčebně, jsou textem do puntíku zprostředkovány. Příběh, který má silné surrealistické kořeny, pak vlastně působí docela autenticky.

Snad nejsouvisleji a taktéž velmi citlivě se jeví vzpomínková část věnovaná umírání otce téměř v závěru knihy. Rekvizita, která je tomuto okamžiku v knize přítomna, totiž kufr dětských hraček, vstupuje tak s tímto do bolestného kontrastu.

Dětství je v knize přítomno i jinak, například formou vzpomínek na dobu dospívání – ať už v podání Emy, či třeba jejího bratra. Do popředí však vystupuje něco jiného. Mezi výlevy závislaček jsou našroubovány mnohé aluze na známé pohádky, což je kombinace působivě odzbrojující. Ostatně únik do pohádky je možná jediným únikem mimo stropy.

Stěžejními momenty jsou v knize metamorfózy: „Vmžiku se celá pokryješ peřím, vyklouzneš z popruhů a pootevřeným okénkem vyletíš ze sanitky. Povětrí tě popadlo a smýklo s tebou vzhůru v piruetě, jako kdyby tvým novým tělem načrtávalo nad alejí čínský znak pro vzduch. Jsi lehká, jen směšná křídla a peří a nic, jen velmi přibližně, spěšně zaokrouhlený vítr, a začneš vířit a tančit jako ten sáček za budoucí mříží, skrytou ještě za zdmi času, vystoupáš spirálou a chvíli plachtíš a vzápětí se prudce zřítíš až ke stánku s ovocem, málem do náruče rozkrojeného melounu pod vějířem vos; prudce se vzneseš a zakroužíš nad zámekem, který se pod tebou náhle vynořil jako narůžovělá skála z chvějivých tvarů a skvrn.“ (s. 177).

Přeměna jako jediná možnost zmizet z vlastního zoufalství i ze zoufalství vyplývající z nové podoby soužití, respektive soužití komunity, která se v léčebně postupně poskládala.

Brabcové práce s jazykem je bravurní (silně obrazotvorná), až básnická, což už jsem naznačila v úvodu. Kniha je plná kliček, které se při postupném čtení propojují a tvoří tak dohromady koláž momentek a myšlenek a fantastických výletů z prostor, jež jsou ohraničené zdmi a stropy. *Stropy*. Psala jsem

o nich výše jako o klíčovém slově knihy. Mohlo by jím stejně tak dobře ale být slovo „stopy“. Co vše v lidském vědomí dokáže stopy zanechat a jaké to může mít následky na lidské přemýšlení a prožívání. Kniha připomíná, co vše ovlivňuje psychiku člověka.

Michèle Baladránová

Brabcová, Zuzana: Stopy. Druhé město, Brno 2012.

„PŘÍBĚH ZE SOUČASNÝCH ČECH“ ANEB KOMU JE KNIHA URČENA?

Když se mi za doposud nevyjasněných okolností (ještě si o tom, Pavle, promluvíme) dostala do rukou knížka Martina Sichingera *Smrt krále Šumavy* (65. pole, 2011) a já si ji přečetl, položil jsem si základní otázku, zda má vůbec smysl o knize psát. Grafickým provedením obálky a sugestivním, návodným textem na její záložce udělalo nakladatelství pro atraktivitu a publicitu své knihy myslím dost. Těmito podpůrnými prostředky zároveň naznačilo, kdo se s největší pravděpodobností stane ideálním čtenářem Sichingerovy knihy. Můj prvotní odhad byl takový, že půjde o muže kolem třicítky, který má „filmové“ povědomí o příběhu krále Šumavy; je silně přitahován dobrodružstvím, ovšemže na teoretické bázi, jinak by knihu neotevřel; vybírá si spíše nenáročné, tzv. odpočinkové tituly; a konečně přijímá onen nepsaný předpoklad, že česká literatura má prozrazovat cosi podstatného o české povaze. Posledním bodem chci říci, že takovému čtenáři nevádí, zobrazuje-li kniha, kterou čte, ve zvýšené míře charakteristiky a stereotypní vzorce chování obyvatel země, v níž byla napsána a vydána, ba že mu nevádí ani to, je-li na nich samotný příběh založen.

Zdali se můj odhad, zrozený pro potřeby recenze, naplnil, nebo ne, nebylo možné zjistit. Ale právě proto jsem začal nad knihou přemýšlet.

Příběh dvanáctiletého Tomáše Jungwirtha, kterého rodiče na konci prázdnin nečekaně připraví o komfort života v hlavním městě a zapíší do páté třídy školy v Borové Ladě na Šumavě, je vystavěn na střetu zhýčkaného chlapce s neporušenou přírodou, využívanou

v její poněkud zidealizované podobě jeho otcem (šumavským rodákem) k těm zcela nejběžnějším mentorským výpadům vůči synovi, asi na způsob pravidla „když jsem bojové podmínky zvládl já, zvládneš je i ty“. Zpočátku to opravdu vypadá, že Šumava, otcem opakovaně vykreslována jako prostor s pašeráckou a převaděčskou tradicí, jako místo, kde starosvětské hodnoty dosud nepozbyly své platnosti, synův charakter postupně zocelí, a příběh skončí. Když se ale Tomáš blíže seznámí s historií míst, která se stala dějištěm slavných osudů Kiliána Nowotného alias krále Šumavy, vyráží v doprovodu spolužačky Terezy po jeho stopách. Tak plyne zápleтка až k finálnímu rozuzlení, které si na tomto místě netroufám vyzradit.

Ústřední otázka románu zní: Byly Kiliánovy osudy pravdivé, nebo jde o pouhé smyšlenky? Inu, vlastně na tom příliš nezáleží. Podstatné je, že dobrodružství bylo učiněno zadost, a spolu s ním i literární hře na pravděpodobnost a skutečnost dle hesla „dějiny píší vítězové“. Jakmile jsem prizmatem této hry text nahlédl, nutkalo mě to k tomu, abych si pro sebe určil, z čeho je příběh utkán a jaká pravda se v něm hlásí o slovo. Začal jsem se kupříkladu ptát, čemu slouží v textu roztroušené odkazy na současné reálie českého, resp. globalizovaného světa, podbízivé emblémy moderní civilizace, u nichž si autor nikdy nemůže být jistý, neobrátili se proti němu. Mají snad čtenářům navodit iluzi skutečnosti, té naší, přítomné a důvěrně známé? Nebo je to způsob, jak ironizovat nesnáze mladého chlapce ocitnuvšího se *právě* bez internetu, facebooku, mobilu a jiných symbolů každodennosti tváří v tvář přírodě, tedy lépe řečeno mýtu, který se za oním vznešeným slovem *příroda* ukrývá? Nechce se mi věřit, že by nás autor zahlcoval konverzačními momentkami doslovně opisovanými z naší současnosti jen proto, abychom se v jeho textu cítili jako doma a takříkajíc dobře se bavili. Jenomže mnohé tomu nasvědčuje. A nepomůže nám ani text na záložce, který se nás snaží přesvědčit, že *Smrt krále Šumavy* je také příběh o tom, „jak lehce kolem nás vznikají lži, kterým se nikdo neubrání“. Není.

Zdá se mi, jako by Sichinger svou knihu napsal podle dvou již dobře vyzkoušených postupů literárního, ale především filmového zobrazení české reality - 1) metoda

Marie Poledňákové čili Rodina základ státu a 2) metoda Zdeňka Svěráka neboli O laskavé výchově k češství. Na jedné straně lze knihu číst jako soudobou variaci na filmy s Tomášem Holým; vybízí k tomu perspektiva (stále ještě) dětského vypravěče či téma hodnotových sporů mezi rodiči, které vždy končí novým smířením: „Táta s mámou byli naštěstí dva lidi, kteří by dali všechno za to, aby se udobřili.“ (s. 232) Na straně druhé ji však můžeme číst jako příběh o proměně české historické paměti a hledání životního zázemí: „Pro mě je domov místo, kde nechci žít ve lži. Nechci, aby mi lhali, a nechci, abych někomu lhal nebo něco předstíral.“ (s. 237)

Skutečnost, že se obě metody v textu prolínají, vytváří poněkud schizofrenní dojem, jehož se při čtení *Smrti krále Šumavy* nedokážu zbavit a jenž mě nakonec přivádí k obyčejné nerozhodnosti stran toho, o čem vlastně kniha je. Možná – ba ne, zcela jistě! – byl můj odhad chybný a dostala se mi do rukou tzv. kniha pro mládež. Jenomže tím se otázky opakují: Čtou dnes Tomášovi vrstevníci jeho vyprávění se zájmem? Čtou je vůbec? Nevím.

Lámal jsem si dlouho hlavu nad tím, proč mě snadný, pohotový a lehkonožný styl Sichingerovy knihy místy nudil, místy rozčiloval a místy lacině dojímal, ale nikdy nedojal. Nedařilo se mi ponořit se do textu a prostě číst. Neustále jsem se jako na stráži ptal sám sebe, proč *tohle* a proč *ono*, nahlížel jsem si přes rameno a číhal na další otazníky, ale nebylo mi u toho dobře. Opakovaně jsem si uvědomoval, jak si Sichinger pro svůj příběh vybírá situace velmi pravděpodobné, repliky ještě pravděpodobnější a postavy až nehorázně typické, a stále znovu jsem se přitom přesvědčoval, jak tím slábne účinek jeho textu, jak se stává méně svébytným. Nakonec jsem pochopil, že je to právě pravděpodobnost – nikoli ta historická, ale ta literární –, která představuje klíčový problém *Smrti krále Šumavy*. Co je pravděpodobné v životě, přestává být pravděpodobné v literatuře. Dosah a povaha tohoto tajemství Martinu Sichingerovi zřejmě zůstávají skryty.

Martin Lukáš

Sichinger, Martin: *Smrt krále Šumavy*. 65. pole, Praha 2011.

